

AMU

De danske arbejdsmarkedsuddannelser

Indledning

Danmark er i dag et af de lande i verden, der har det højeste teknologiske niveau og står ved overgangen fra industrisamfund til vidensamfund. Det betyder, at arbejdsmarkedet hele tiden ændrer sig. Foranderlighed er blevet et vilkår for virksomhederne og deres medarbejdere. I de kommende år vil vidensamfundet stille stadigt større krav til medarbejdernes kompetence i stort set alle jobfunktioner.

Danmark har en overordnet uddannelsespolitisk målsætning om livslang læring, hvor arbejdsmarkedsuddannelserne indtager en central placering. De bidrager til at skabe et fleksibelt arbejdsmarked ved at give den enkelte mulighed for løbende at tilegne sig kvalifikationer og kompetencer, som efterspørges på arbejdsmarkedet.

Fyrre år med AMU

Arbejdsmarkedsuddannelserne har eksisteret siden slutningen af 1950'erne. I den første fase i 1960'erne medvirkede uddannelserne til at understøtte Danmarks overgang fra landbrugs- til industrisamfund. Ufaglærte fra landbrugssektoren fik for eksempel mulighed for at deltage i erhvervsrettet voksenuddannelse, så de kunne søge jobs i de mange nye fremstillingserhverv. Det samme gjaldt kvinderne, der begyndte at komme

ud på arbejdsmarkedet i meget stort omfang i de år.

AMU's anden fase omfattede 1970'erne og 1980'erne, hvor arbejdsmarkedet var præget af stor arbejdsløshed. Arbejdsmarkedsuddannelserne blev udbygget til at løse de strukturproblemer, der fulgte med den høje arbejdsløshed. De var også med til at give de mange ledige nye kvalifikationer, så de kunne vende tilbage til arbejdsmarkedet.

1990'erne repræsenterer den tredje fase i arbejdsmarkedsuddannelsernes udvikling. Det var en periode, hvor viden, service og information begyndte at spille en stadig større rolle i virksomhedernes produktion og tjenesteydelser. Teknologiudviklingen og de nye måder at organisere arbejdet på indebar, at uddannelserne i højere grad skulle tilpasses lokalt i et samspil mellem virksomheder og uddannelsessteder. Målet var både at understøtte virksomhedernes vækst og fremme medarbejdernes kompetenceudvikling.

Reform i 2000

I 2000 blev der vedtaget en reform på AMU-området, som skaber en bedre sammenhæng inden for hele voksen- og efteruddannelsesområdet. Reformen fastlagde nye rammer for voksnes muligheder for livslang

læring og gav arbejdsmarkedets parter et langt større medansvar for at prioritere og tilrettelægge indsatsen. Uddannelserne tilrettelægges i tæt dialog mellem ledelse, medarbejdere og uddannelsessted og integreres mere og mere med den læring, der foregår i det daglige arbejde.

Reformen sætter også fokus på de kortuddannede. Målet er at få flere kortuddannede til at gennemføre uddannelser, der kan give dem et faglært kompetenceniveau, eller som kan godskrives som en del af en grunduddannelse for voksne.

AMU's formål og rammer

Arbejdsmarkedsuddannelsernes formål er tredelt. De skal udbygge, vedligeholde og forbedre de erhvervmæssige kvalifikationer i arbejdsstyrken. De skal afhjælpe omstillings- og tilpasningsproblemer på arbejdsmarkedet på kort sigt. Og de skal medvirke til et samlet kompetenceløft på arbejdsmarkedet på længere sigt.

Uddannelserne udvikles og tilrettelægges for ufaglærte, faglærte, teknikere med flere. De henvender sig både til beskæftigede og ledige, og der er særlige uddannelsesstilbud til de grupper i samfundet, som risikerer at blive marginaliserede. Det kan for eksempel være langtidsledige, flygtninge og indvandrere.

Den enkelte har gode muligheder for at tilrettelægge sin kompetenceudvikling i et livslangt læringsperspektiv. Lovgivningen sikrer blandt andet:

- Gode økonomiske rammer og vilkår
- Landsdækkende kompetencer
- Fleksibel opbygning
- Kompetenceopbygning til stadigt højere niveauer
- Løbende udvikling af nye uddannelser
- Voksenpædagogik der tilgodeser praksisnær læring
- Tæt samspil med virksomhederne
- Kvalitetssikring i alle led

Parter spiller en central rolle

AMU-systemet er bygget op med centrale råd og udvalg, og lokalt er der etableret bestyrelser og uddan-

nelsesudvalg på skolerne. Arbejdsmarkedets parter indtager en central plads i alle disse råd og udvalg, som tilrettelægger, udvikler, prioriterer og kvalitetssikrer uddannelserne. Derved sikrer man, at uddannelserne imødekommer arbejdsmarkedets, virksomhedernes og den enkeltes behov for kvalifikationer og kompetencer.

Uddannelsesplanerne udvikles centralt, men rammerne og vilkårene er meget fleksible, for eksempel med åben værkstedsundervisning og fjernundervisning. De enkelte uddannelsessteder har derfor optimale muligheder for at tilrettelægge og gennemføre dem, så de imødekommer virksomhedernes og deltagernes behov for uddannelser af høj kvalitet.

AMU og det øvrige uddannelsessystem

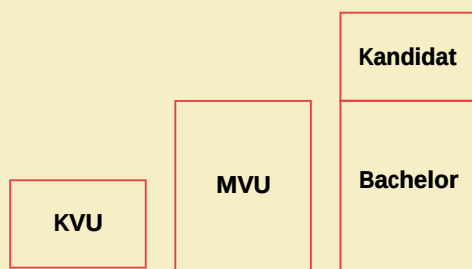
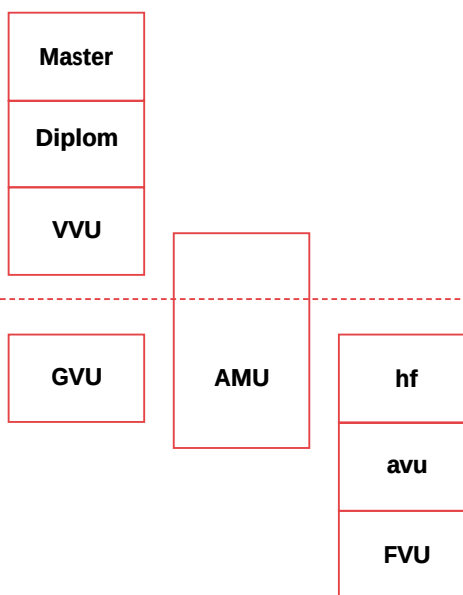
Arbejdsmarkedsuddannelserne udgør et væsentligt uddannelsesområde inden for det samlede uddannelsessystem i Danmark og indgår som en del af det videreuddannelsessystem for voksne, som blev etableret i 2000.

AMU-systemet sikrer, at den danske arbejdsstyrke har adgang til uddannelser og læring af høj kvalitet. AMU er fleksibelt, så man livet igennem kan erhverve sig nye kvalifikationer og højere kompetenceniveauer. Det gælder, hvad enten man er ufaglært og har behov for nye grundlæggende kompetencer, eller man er faglært og har behov for at udbygge og opdatere sine kvalifikationer eller starte inden for et nyt fagligt område.

Forkortelser:

KVU: Korte videregående uddannelser.
MVU: Mellemlange videregående uddannelser.
EUD: Erhvervsuddannelser.
VVU: Videregående voksenuddannelse.
GVU: Grundlæggende voksenundervisning.
AMU: Arbejdsmarkedsuddannelser.
hf: Højere forberedelseskursus.
avu: Almen voksenundervisning.
FVU: Forberedende voksenundervisning.

Kilde: "Taxametersystemet for de videregående uddannelser – 2001",
Undervisningsministeriet.

Uddannelsessystemet**Ordinær uddannelse****Efter- og videreuddannelse**

EUD m.v.

Gymnasial uddannelse

GVU

AMU

hf

avu

FVU

Ungdomsuddannelse**Voksenuddannelse**

Arbejdsmarkedsuddannelsernes indhold og planlægning

Der findes over 2.000 arbejdsmarkedsuddannelser. De dækker tilsammen de erhvervsrettede efteruddannelsesbehov, som voksne ufraglærte, faglærte og teknikere har inden for en lang række brancher og fag. Uddannelserne er målrettet dem, der er i beskæftigelse, men ledige har også adgang til uddannelserne.

Uddannelserne giver deltagerne kvalifikationer på tre niveauer. Det er jobfunktionen, der afgør, hvilke typer kvalifikationer der især skal lægges vægt på i det enkelte uddannelsesforløb:

- Specifikke kvalifikationer, f.eks. håndværk, teknisk indblik og materialekendskab
- Generelle kvalifikationer, f.eks. arbejdsmiljø, datakendskab, engelsk og dansk
- Personlige kvalifikationer, f.eks. ansvarsfølelse, selvstændighed og samarbejdsevner

Arbejdsmarkedsuddannelserne giver først og fremmest kompetence til jobfunktioner, men langt de fleste uddannelser giver også kompetence til at fortsætte på højere niveauer inden for branchen. Mange giver

desuden merit til en erhvervsrettet grunduddannelse. Det betyder, at de deltagere, der ønsker at nå et faglært niveau, kan få afkortet deres grunduddannelse hvis de påbegynder en faglig uddannelse. Uddannelserne har forskellig længde og kan vare fra en enkelt dag til seks uger.

Kompetencegivende uddannelser

En kompetencegivende faglig arbejdsmarkedsuddannelse giver selvstændig, landsdækkende kompetence inden for et eller flere faglige områder. Formålet og målet med uddannelsen er beskrevet i en uddannelsesplan, så

det står klart, hvad deltageren skal kunne.

De fleste uddannelser har et fagligt indhold, der retter sig direkte mod en eller flere brancher. Men der er også uddannelser, der har en mere generel karakter og derfor kan bruges inden for en række forskellige brancher. De brancherrettede uddannelser omfatter for eksempel følgende brancher: Transport, social og sundhed, jern og metal samt handel og service.

Inden for de forskellige brancher er det almindeligt, at de enkelte uddannelsesplaner indgår i en uddannelsesstruktur, så deltagerne kan starte

med det grundlæggende og fortsætte med mere og mere specialiserede uddannelser. I nogle brancher er strukturen udbygget på en måde, så det er muligt at nå et faglært niveau gennem AMU. Det gælder for eksempel ejendomsservice, slagteriområdet, gatneri, vaskeriasistent og chauffør- og lagerområdet.

Længerevarende forløb

Arbejdsmarkedsuddannelserne kan sammensættes til forløb, der varer op til et år. Det kan enten være forløb, der giver landsdækkende kompetence eller forløb, som det enkelte uddannel-

sessted sammensætter i forhold til det lokale behov. I de sammenhængende forløb kan der indgå elementer fra andre uddannelser end AMU, for eksempel almene voksenuddannelser og erhvervsuddannelser.

Når forløbene tilrettelægges for ledige, kan de forlænges med op til 25 pct., og der kan indgå praktik i forløbene.

En særlig variant er de sammenhængende forløb for flygtninge og indvandrere. I disse forløb indgår der danskundervisning, som er integreret i den faglige undervisning to timer om dagen.

Individuel kompetenceafklaring

AMU tilbyder også et program for individuel kompetenceafklaring. Her er formålet at afklare den enkelte deltagers forudsætninger og behov for fortsat uddannelse samt at forberede vedkommende til en arbejdsmarkedsuddannelse.

Den individuelle kompetenceafklaring varer normalt mellem en dag og tre uger og kan tilrettelægges individuelt og for hold. Deltagerne får studie- og uddannelsesvejledning. De får også lejlighed til at afprøve forskellige faglige kompetencer i værksteder, og de får prøvet deres almene færdigheder. På den måde fungerer den individuelle kompetenceafklaring som en forberedelse til en faglig arbejdsmarkedsuddannelse.

Fra uddannelsesbehov til nye uddannelser

Der opstår løbende behov for nye uddannelser i takt med, at virksomhederne indfører ny teknologi og

ændrer arbejdsfunktioner. Virksomheder og brancher kan kontakte efteruddannelsesudvalget inden for området med deres ønsker om nye uddannelser.

Efteruddannelsesudvalgene er sammensat af arbejdsmarkedets parter. De har ansvaret for at udvikle nye uddannelser og kan ansøge Undervisningsministeriet om tilskud til udviklingsprocessen. Det er Undervisningsministeriet, der godkender den endelige uddannelsesplan – normalt for en periode på fem år.

Uddannelsesrådet er det øverste organ i AMU-systemet. Arbejdsmarkedets parter har sæde i rådet, som rådgiver undervisningsministeren om behovet for uddannelser, nedsætter efteruddannelsesudvalgene og høres i forbindelse med udviklingsopgaver og godkendelse af uddannelsesplaner.

Fra uddannelsesplan til undervisning

Uddannelsesplanerne er et centralt redskab i arbejdsmarkedsuddannelserne. De beskriver formål og mål for den enkelte uddannelse og er det fundament, som uddannelsesstederne tilrettelægger undervisningen efter. Der er faste formkrav til uddannelsesplanerne, som altid indeholder følgende elementer:

- Uddannelsens arbejdsmarkedspolitiske behov
- Uddannelsens formål og mål
- Uddannelsens placering i en uddannelsesstruktur
- Deltagerforudsætninger og adgangskrav
- Uddannelsesbevisets tekst
- Kvalitetssikring

Det enkelte uddannelsessted har ansvar for, at uddannelsesplanen udmøntes i konkret undervisning, og at målene nås.

Uddannelsesstederne kan frit tilrettelægge uddannelsen, så den passer til deltagernes arbejdssituation. På små og mellemstore virksomheder kan det for eksempel være vanskeligt at undvære arbejdskraften en hel uge i sammenhæng. Derfor kan uddannelsen både foregå om dagen eller om aftenen, om natten eller i weekenden, som heldags- eller halvdagskurser, sammenhængende eller opsplittet, med fuldt hold eller splittet op i flere mindre hold i det samme værksted, hvor læreren på samme tid underviser ved flere forskellige uddannelser.

Uddannelsesstedet kan også vælge at lade uddannelsen foregå på en virksomhed eller som fjernundervisning.

De fleste uddannelser består af både praktisk undervisning i værksteder og teoretisk uddannelse, som knytter an til værkstedsundervisningen. Når uddannelsen er ved at være afsluttet, vurderer læreren, om kursisten har nået uddannelsens mål,

og om uddannelsen er gennemført tilfredsstillende. Hvis det er tilfældet, får kursisten et uddannelsesbevis, der beskriver den kompetence, kursisten har opnået.

Kvalitetssikring

Alle arbejdsmarkedsuddannelser er underlagt et fælles kvalitetssikrings-system. Der er to overordnede kvalitetskrav, som alle uddannelserne skal opfylde: Deltagerne skal opnå de tilsigtede kompetencer, og kompetencerne skal være relevante for både deltagerne, virksomhederne og arbejdsmarkedet.

Det er først og fremmest uddannelsesstederne, der har ansvar for at sikre uddannelsernes kvalitet. De måler resultaterne af uddannelsesindsatsen ved hjælp af et sæt fælles internet-baserede evalueringsredskaber, som er obligatoriske på alle niveauer i AMU. Dette fælles kvalitetssikringssystem giver et samlet overblik over kvaliteten

i uddannelsesindsatsen og anvendes samtidig af uddannelsesstederne og efteruddannelsesudvalgene til at vurdere, hvordan uddannelserne kan blive endnu bedre.

AMU i tal

Tre typer uddannelse

Arbejdsmarkedsuddannelserne i Danmark omfatter tre typer af uddannelse:

- Kompetencegivende uddannelser
- Sammenhængende forløb
- Individuel kompetenceafklaring

I 2000 og 2001 fordelte de tre uddannelsesprogrammer sig som vist i tabellen.

TILSKUDSBERETTIGEDE AKTIVITETER I ELEVUGER FORDELT PÅ UDDANNELSESTYPER

	2000 Elevuger	2001 Elevuger
Kompetencegivende uddannelse	314.400	321.900
Sammenhængende forløb	20.100	26.700
Individuel kompetenceafklaring (IKA)	3.400	7.300
Aktivitet i alt	337.900	355.900

Forskellige uddannelsessteder

Arbejdsmarkedsuddannelserne gennemføres på 142 forskellige uddannelsessteder. I 2001 blev hovedparten, svarende til 58 pct., gennemført på 15 AMU-centre. 36 pct. blev gennemført på 95 erhvervsskoler og seks pct. på 32 øvrige uddannelsessteder. Det er for eksempel pædagog-seminarier, social- og sundhedsskoler og private udbydere. I 2001 blev der afholdt 355.900 elev-

AKTIVITETSUDVIKLINGEN I ELEVUGER FORDELT PÅ UDDANNELSESTEDER

	2000	2001	Udvikling i procent
AMU-centre	204.900	205.000	0
Erhvervsskoler	114.200	129.800	14
Øvrige uddannelsessteder	18.800	21.100	12
Total aktivitet	337.900	355.900	5

uger på AMU. Elevuger er udtryk for den tid, deltagerne er på kursus opgjort i uger.

Alder

De 25 til 50-årige dominerer arbejdsmarkedsuddannelserne og udgør ca. 70 pct. af alle deltagerne. Der er flest i aldersgruppen 35 til 39 år.

Kønsfordeling

I 2001 deltog 310.832 danskere i en arbejdsmarkedsuddannelse. Heraf var 38 pct. kvinder og 62 pct. mænd. Tabellen viser kønsfordelingen fra 1998 til 2001 for de kompetencegivende uddannelser.

DELTAGERANTAL OG KØNSFORDELING PÅ KOMPETENCEGIVENDE UDDANNELSE FORDELT I ELEVUGER

	1998		1999		2000		2001*	
Påbegyndt deltagere	393.594		382.052		290.316		310.832	
Kønsfordeling (pct)	K	M	K	M	K	M	K	M
Pct.	42	58	40	69	38	62	38	62

Uddannelsesbaggrund

Arbejdsmarkedsuddannelserne udvikles primært til ufaglærte og faglærte. Tabellen viser den uddannelsesmæssige baggrund for de deltagere, der påbegyndte en kompetencegivende uddannelse fra 1998 til 2001. Det fremgår, at andelen af deltagere uden erhvervsuddannelse har været stabil i perioden. Den udgjorde 37 pct. i 2001. Den største ændring er sket i gruppen af faglærte, som har øget deres andel fra 48 pct. i 1998 til 60 pct. i 2001.

FORDELINGEN AF DELTAGERE SOM BEGYNDTE EN KOMPETENCEGIVENDE UDDANNELSE

	1998	1999	2000	2001*
Ingen erhvervsudd.	36%	38%	37%	37%
Faglært	48%	51%	58%	60%
Videregående tekniker		6%	3%	2%
Kort videregående udd.	7%	3%	1%	1%
Lang videregående udd.	2%	1%	1%	1%
Under uddannelse	2%	1%	1%	1%
Uoplyst	7%	1%		
I alt	100%	100%	100%	100%

Beskæftiget eller ledig

Tabellen viser andelen af henholdsvis beskæftigede og ledige deltagere på kompetencegivende uddannelse i perioden 1998 til 2001. Efter nogle år med en stigende andel af beskæftigede har fordelingen stort set været stabil de sidste to år.

BESKÆFTIGELSESTATUS FOR DELTAGERE PÅ KOMPETENCEGIVENDE UDDANNELSE, ANGIVET I PCT.**

	1998	1999	2000	2001
Beskæftiget	68	82	91	92
Ledig	24	18	9	8
Uoplyst	8	0	0	0

* På grund af ændringer i de statistiske opstillinger i årene 2000 – 2002 kan tabellerne indeholde små afvigelser i forhold til de endelige tal.

** På grund af ændrede finansieringsvilkår omfatter tabellen ikke alle deltagere fra 1999-2001.

Godtgørelse

Når man deltager i en erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse (VEU), er man normalt berettiget til at modtage en VEU-godtgørelse, der svarer til den maksimale dagpengesats. Godtgørelsen ydes for tab af indtægt eller arbejdsmulighed til beskæftigede og selvstændige erhvervsdrivende deltagere.

Endvidere har ledige med ret til 6 ugers selvvalgt uddannelse (selvvælger) ret til godtgørelse i indtil 6 uger.

Uddannelser, der giver ret til godtgørelse, er:

- Arbejdsmarkedsuddannelser (AMU)
- Erhvervsuddannelse (EUD) - enkeltfag under åben uddannelse
- Social- og sundhedsuddannelserne (SOSU) - enkeltfag under åben uddannelse
- Grundlæggende Pædagogisk Merituddannelse (PGU-merit)
- Kompetenceafklaring som led i en Grunduddannelse for Voksne (GVU)
- Taxi-kurser
- Klubpædagoguddannelsen
- Uddannelser under EU's Socialfond.

Det er en betingelse for at modtage VEU-godtgørelse, at deltageren ikke har en uddannelsesmæssig baggrund, der overstiger erhvervsuddannelsesniveaue. Dog kan merkonomer, datanomer, teknonomer og visse videregående teknikere, samt personer med en videregående uddannelse, som ikke har brugt deres uddannelse erhvervmæssigt i de sidste 5 år, også modtage VEU-godtgørelse.

Man skal ikke være medlem af en fagforening for at modtage VEU-godtgørelse.

Aldersgrænser

Deltagere mellem 20-24 år kan højst modtage VEU-godtgørelse i sammenlagt 30 uger, med mindre man får dispensation fra Undervisningsministeriet.

For deltagere over 25 år er der ingen varighedsbegrænsning og heller ingen øvre aldersgrænse. Det skyldes, at VEU-godtgørelsen bygger på et princip om, at der ydes godtgørelse til deltageren, når vedkommende tilhører arbejdsmarkedet, og uddannelsen er erhvervmæssigt og arbejdsmarkedspolitisk relevant.

Udbetaling

Arbejdsløshedskasserne administrerer og udbetaler VEU-godtgørelse til de deltagere, der er forsikrede, mens Arbejdsformidlingen tager sig af de ikke-forsikrede.

Arbejdsgivere, som udbetaler fuld løn til en medarbejder under uddannelsen, kan modtage VEU-godtgørelsen som refusion.

VEU-godtgørelsen udbetales for den tid, man har deltaget i undervisningen. Det betyder, at godtgørelsen bliver reduceret, når man er fraværende, eller når man udfører en del af sin beskæftigelse i uddannelsesperioden.

AMU
De danske arbejdsmarkedsuddannelser
The Danish Labour Market Training Programmes – AMU

Redaktion: AMU-kompetenceudvikling
August 2002

Oplag: 3000 på dansk og engelsk

Udgivet af: Undervisningsministeriet,
Uddannelsesstyrelsen
H. C. Andersens Boulevard 43
1553 København V

Grafik og layout: Advice A/S

Trykt: Scanprint

Printed in Denmark 2002
Trykt på Scandia 2000

